

Jelena Gačić Ivanov
Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

PRIKAZ MONOGRAFIJE VOJIN SIMEONVIĆ: ARHITEKTA I PILOT



Reprezentativna naučna monografija *Vojin Simeonović: arhitekta i pilot*, publikovana je u izdanju Muzeja Zepeter, 2022. godine. Nastanak ovog kapitalnog dela bio je podstaknut diplomskim radom Hajne Tucić „Život i delo arhitekta Vojina Simeonovića”, odbranjenog marta meseca 2001. godine na Odeljenju za istoriju umetnosti Filozofskog fakulteta u Beogradu, kod mentora prof. dr Aleksandra Kadijevića. Obeležavajući 120. godišnjicu rođenja arhitekta Simeonovića, monografija predstavlja rezultat prilježnog zalaganja naslednice Ivane Simeonović Čelić i njenih saradnika: Milana Milovanovića, Ivana R. Markovića i Save Popovića. Dugogodišnje istraživanje najzad je sistematizovano na 347 strana, propraćeno kvalitetnim reprodukcijama osnova i spoljašnjosti građevina, enterijera, detalja, konkursnih projekata i porodičnim fotografijama. Metodološki bazirana na istoriografskom pristupu, periodizacija Simeonovićevog stvaralaštva je proistekla iz proučavanja porodične zaostavštine, arhivske, fototečke i hemerotečke građe, periodike, publicistike i istoriografske literature.

Monografija započinje *Prolegomenom* Ivane Simeonović Čelić, u kojoj su opisane okolnosti i proces istraživanja. U poglavlju *Vojin Simeonović (1900–1978) životni i radni elan*, autorka je hronološki razvrstala ključne događaje iz života i profesionalne karijere arhitekta Simeonovića, s naglaskom na projektantski opus i interesovanje za avijatiku. Priložila je raznovrstan vizuelni materijal: fotografije iz detinjstva, mladosti; upisnicu na Tehnički fakultet, vojničke isprave, prvi studentski rad *Istok*, legitimaciju Beogradske inženjerske komore, avijatičarske predmete i druge. Potom sledi kapitalno poglavlje *Graditeljski opus arhitekta Vojina Simeonovića*, čime je delatnost arhitekta Simeonovića dodatno kontekstualizovana *uslovima razvitka urbanog pejzaža Beograda (1919–1941) i dvema generacijama graditelja Beograda*.

Simeonovićevev profesionalni angažman u međuratnom periodu ekspliciran je potpoglavljem *Graditeljski opus arhitekta Vojina Simeonovića između dva svetska rata*. Istraživanjem razvoja stilske provincijencije, došlo se do zaključka da je dominirao specifičan oblik sintetičkog pristupa rešavanju projektantskih zadataka. Njegovu samostalnu projektantsku delatnost, koja je trajala od 1932. do 1945. godine, obeležili su uticaji arhitekta Aleksandra Đorđevića, saradnja sa Miladinom Prljevićem i intenzivna stambena produkcija. Prvo su prezentovana *nerealizovana konkursna rešenja (1924–1939)*, od kojih je svako pojedinačno opisano: Zadužbina Ilije Milosavljevića Kolarca u Beogradu (1928), Palata Jadranske banovine u Splitu (1930), Palata Vardarske banovine u Skoplju (1930), Katolička katedrala u Beogradu (1930), Glavna železnička stanica u Skoplju (1931), Poslanstvo Kraljevine Jugoslavije u Ankari (1931), Dom javne berze rada u Beogradu (1932), Hotel Ambasador u Splitu (1933), Vila kraljevića u okviru dvorskog kompleksa na Dedinju (1934) i druge.

U potpoglavlju *Realizovani projekti (1932–1942)*, opisana su ostvarenja rezidencijalne arhitekture koja su postala primarno obeležje Simeonovićeveg stvaralaštva. Tokom četvrte i početkom pete decenije prošlog veka, materijalizovao je jednu grobnicu i jedanaest građevina koje pripadaju kategoriji raskošnih stambenih zgrada i vila. Naročita pažnja posvećena je prvom realizovanom delu, Domu Aero kluba u Beogradu čija je izgradnja trajala od 1932. do 1934. godine. Detaljno su opisani uslovi nastanka srpskog Aero kluba, potreba za izgradnjom Doma, raspisivanje konkursa i Simeonovićevo koncipiranje zgrade. Podrobnju eksplikaciju prate ilustracije: idejne skice, fotografija uličnog pročelja, poprečni presek, osnove, osvećenje temelja, detalji fasade, prozora suterena, vrata, stepeništa, vitraža, izgled svećane sale, restorana i aktuelni izgled objekta. Najreprezentativnijom materijalizacijom arhitekta Simeonovića, označena je vila Rade Petrovića u Simićevoj 6 (1934–1939), nastala kao rezultat višegodišnjih studija i pripremnih skica.

Isto tako, krunom Simeonovićeve međuratne projektantske karijere, autori smatraju stambenu zgradu advokata Aleksandra Nedeljkovića u Ulici kraljice Natalije 46–48, iz 1937. godine. Kuriozitet predstavljaju fotografije eksterijera i enterijera, dokumentovane na terenu: tablice sa prezimenom porodice Nedeljković, kandelabri, ulazni portal, vitraži, stepenišne ograde, kamin i dvorišna fasada. Na identičan način su opisani i drugi Simeonovićeve realizovani projekti: stambena zgrada Milutina Skakaljevića između ulica Nikole Stefanovića i Janka Lisjaka 23 (1935, srušena), stambena zgrada Zore Arandelović na uglu Smiljanićeve 24 i Njegoševe 47 (1936), vila Borivoja Kratohvila u Ulici Milovana Glišića 9 (1938), vila Marka Markovića u Uzičkoj 31 (1938), vila Nikole Uzunovića u Uzičkoj 44 (1939), vila Riste Milutinovića na uglu Sime Lukina Lazića 8 i Ružičeve (1939), porodična grobnica Radmile Bajloni na Novom groblju (1939), vila Živojina Krstića na Avalskom putu (1939–1940, srušena) i vila Ljubivoja Perišića u Uzičkoj

12 (1940–1942). Potpoglavlje *Nerealizovani naručeni projekti (1931–1941)* predočava hronološki raspoređene neizvedene projekte stambenih zgrada i jednoporodičnih vila, namenjenih imućnim predstavnicima građanske klase. Pošto su autori zapazili spektar rekonstrukcija i dogradnji postojećih objekata u Simeonovićevom stvaralaštvu, u potpoglavlju *Rekonstrukcije, dogradnje i adaptacije* izložili su njegovu aktivnost na ovom polju: rekonstrukcija građanske kuće Isaka i Sarine Karić u Makenzijevoj 9 (1933), dogradnja porodične kuće Radomira Brašovana na uglu ulica Strahinjica Bana i Dobračine 42 (1936), rekonstrukcija vile Nikole Stankovića na uglu ulica Andre Nikolića 1 i Vase Pelagića 54 (1939–1940), rekonstrukcija vile Dušana Miljkovića u Novom Vinodolu (1939–1940), obnova stambene zgrade Bogdana Blagojevića u Nemanjinoj 32 (1941).

Graditeljski opus posle Drugog svetskog rata (1945–1975) rastumačen je u *Izazovima obnove i izgradnje jugoslovenskog graditeljskog fonda posle Drugog svetskog rata*. Objašnjen je profesionalni put arhitekta Simeonovića koji se nastavlja po oslobođenju zemlje, uz konstataciju da njegov posleratni opus nije adekvatno istoriografski valorizovan. Nakon zatvaranja vlastitog projektog biroa, arhitekta Simeonović se 1945. godine zapošljava u državnoj službi, realizujući materijalizacije pretežno stambene namene koje su tema potpoglavlja *Realizovani projekti (1945–1963)*. Kao primeri uspešnog spajanja umetničkog vokabulara sa aktuelnim potrebama izmenjenog društvenog sistema, istaknuti su stambena zgrada u Bulevaru kralja Aleksandra 72–78 (1947–1949), stambena zgrada na uglu Dobračine 13 i Braće Jugovića 7 (1947–1949), stambena zgrada na uglu kralja Petra 85 i Strahinjica Bana 30 (1947–1950), stambena zgrada u Dobračinoj 5–9 (1947–1949), Električna termocentrala u Vreocima (1947) i stambeno-poslovna zgrada NIP Politika na uglu Makedonske 35 i Cetinjske 7 (1954–1958). Autori su ukazali na značaj poslednjeg realizovanog dela, spomenik palim Paštrovićima u Petrovcu na Moru iz 1963. godine, osobenom po poštovanju tradicije NOB-a.

Dinamično stvaralaštvo arhitekta Simeonovića razvijalo se preplitanjem prethodnog opusa i novih saznanja, što je tema istraživanja u potpoglavlju posvećenom nerealizovanim projektima. Otkako je bio postavljen za šefa Biroa građevinskih zgrada preduzeća Jugoprojekt, osmislio je raznovrsna idejna rešenja: kompleks bolnice i dispanzera za tuberkulozu u Kragujevcu (1954), kompleks zgrada NIP Politika u Beogradu (1953–1959), projekti filijala Narodne banke FNRJ u Loznici, Negotinu i Pirotu (1956–1957), poslovna zgrada na uglu Nušićeve 8 i Dečanske u Beogradu (1957), Poslovna zgrada centrale Jugobanke između ulica kralja Petra 21, Rajičeve i Knez Mihailove u Beogradu (1957) i druge.

Završno poglavlje *Oblikovanje nameštaja* otkriva višestruku umetničku ličnost arhitekta Simeonovića. Predstavljene su idejne skice i komadi realizovanog nameštaja na kojima su evidentni posvećenost detaljima, funkcionalnost i poštovanje afiniteta korisnika. Simeonovićevo koncipiranje nameštaja je do punog izražaja došlo na

komadima koji su oplemenili njegov porodični dom u Dositejevoj 48, a kasnije i u Ulici majke Jevrosime 18.

Monografija se završava zaključkom u kom je vrednovan i rekapituliran značaj stvaralaštva Vojina Simeonovića. Konsultujući raznovrstan korpus domaće istoriografije i arhivske dokumentacije, autori su kroz proučavanje delatnosti arhitekta Simeonovića rasvetlili nova saznanja o ličnostima i fenomenima predmetnog perioda. Tematski prilježno objedinjena, monografija predstavlja nezaobilazan dokumentarni materijal kako za dalje istraživanje opusa arhitekta Simeonovića, tako i srpske arhitekture novijeg doba u celini.

PRIMLJENO / RECEIVED: 22. 08. 2023.

PRIHVaćENO / ACCEPTED: 12. 09. 2023.